

Nr 53.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse från skyldighet att erlægga överuttagningsavgift för gas; givna Stockholms slott den 24 januari 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

John Ericsson.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 januari 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför statsrådet Ericsson.

Lagen den 12 december 1941 (nr 925) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas, vilken lag jämlikt lagen den 29 mars 1946, nr 91, gäller till och med den 30 juni 1947, innehåller i 2—5 §§ bestämmelser om ransonering av elektrisk kraft, vilka bestämmelser enligt 6 § skola äga motsvarande tillämpning jämväl beträffande gas. Tillämpning av bestämmelserna är beroende av särskilt förordnande. Enligt 4 §, jämförd med 6 §, gäller, att förbrukare av gas, som uttager större myckenhet gas än han enligt meddelad föreskrift äger uttaga, skall, där Kungl. Maj:t så förordnar, vara skyldig att för den myckenhet gas, som uttages utöver den enligt föreskriften medgivna, erlægga förutom till gasverket utgående avgift en särskild överuttagningsavgift. Denna utgår enligt grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer, samt tillfaller kronan. Jämlikt 5 §, jämförd med 6 §, åligger det ägare eller innehavare av gasverk att enligt av statens bränslekommission meddelade bestämmelser uppbära och till kommissionen redovisa över-

uttagningsavgifter för gas, som för mycket uttagits från gasverket. I 11 § slutligen stadgas, att föreskrift, som meddelats enligt lagen, icke skall gälla efter den tidpunkt, då tillämpning av bestämmelserna i 2—6 §§ upphör. I fråga om skyldighet att erlægga överuttagningsavgift för gas, som uttagits före nämnda tidpunkt, skola, i den mån Kungl. Maj:t ej annorlunda förordnar, lagens bestämmelser fortfarande äga tillämpning.

Beträffande tillämpningen av sistnämnda bestämmelse har i propositionen den 28 november 1941 (nr 347) anförts, att anledningen till den där meddelade undantagsföreskriften vore, att, i händelse tillämpningen av bestämmelserna i 2—6 §§ upphörde under löpande tilldelningsperiod, fastställandet av överuttagningsavgifterna kunde visa sig förenat med sådana praktiska svårigheter, att staten hellre borde avstå från att utkräva avgifterna.

Genom kungörelse den 12 december 1941 (nr 926) har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut förordnat, att vad i 2—6 §§ ifrågavarande lag stadgades, tills vidare skulle äga tillämpning.

Med stöd av samma lag utfärdade Kungl. Maj:t sedermera kungörelse den 6 april 1945 (nr 106) angående inskränkning av förbrukningen av gas. Enligt denna kungörelse ägde bränslekommissionen att, i den mån sådant påkallades av bristande tillgång på gas, för samtliga orter med gasverk eller viss eller vissa av dem meddela föreskrift om inskränkning i förbrukningen samt om användningen i övrigt av gas. Gasförbrukare skulle, därest han uttog större myckenhet gas än han enligt meddelad föreskrift ägde uttaga, vara skyldig att för överuttagningen erlægga, förutom till gasverket utgående avgift, sådan överuttagningsavgift som avsåges i 4 § förenämnda lag. Överuttagningsavgiften skulle utgöra, för den del av överuttagningen, som icke överstege tio procent av den medgivna förbrukningen, en krona per kubikmeter samt för den del av överuttagningen, som överstege nämnda kvantitet, tre kronor per kubikmeter.

Bränslekommissionen beslöt likaledes den 6 april 1945 med stöd av det erhållna bemyndigandet, att gasransonering den 16 i samma månad skulle införas i tjugufyra av de trettiosju städer som hava gasverk (kommissionens cirkulär nr 326). Första ransoneringsperioden skulle sträcka sig fram till den avläsning av gasmätarna, som av gasverken verkställdes omkring den 1 oktober 1945, dock tidigast den 15 september och senast den 30 november. Sedermera beslöt kommissionen dels att undantaga ytterligare fjorton städer från ransoneringen och dels att förlänga den första ransoneringsperioden till tiden för den avläsning av mätarna, som komme att äga rum tidigast den 15 januari och senast den 31 mars 1946, respektive för Stockholm, Göteborg och Malmö senast den 15 april samma år. Den 11 januari 1946 beslöt bränslekommissionen, med hänsyn till det ansträngda försörjningsläget i fråga om kol för gasverken, att gasransoneringen skulle fortfara i de städer, där den ännu rådde (kommissionens cirkulär nr 415).

Andra ransoneringsperioden skulle sträcka sig fram till den avläsning av mätarna, som påbörjades den 1 juli 1946. Beträffande skyldigheten för abonnent att för överuttagningsavgift under första ransoneringsperioden betala överuttagningsavgift meddelade kommissionen följande föreskrift:

Om abonnent överförbrukat gas under första ransoneringsperioden, är han nu omedelbart skyldig att på anfordran betala så stort belopp av överuttagningsavgiften, som avser den del av överuttagningen, vilken överstiger 20 % av den tillåtna förbrukningen. Återstoden av överuttagningsavgiften, som sålunda icke nu skall erläggas, överföres till andra ransoneringsperioden. Om abonnent då inbesparar gas, skall från första ransoneringsperioden överförd överuttagningsavgift minska i motsvarande grad. Därvid skall, om den överförda avgiften till någon del beräknats efter 3 kronor per m³, avräkning i första hand ske å häremot svarande del av överförbrukningen.

Kommissionen beslöt härefter den 2 april 1946 att upphäva gasransoneringen i ännu en stad samt den 21 juni och den 29 augusti 1946 att successivt förlänga andra ransoneringsperioden till tiden för den avläsning, som skulle påbörjas den 15 januari och vara avslutad senast den 31 mars 1947, respektive i Stockholm, Göteborg och Malmö senast den 15 april samma år.

Den 13 december 1946 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (nr 747) om upphävande av kungörelsen den 6 april 1945 angående inskränkning av förbrukningen av gas. I samband därmed förklarade Kungl. Maj:t sig vilja framdeles meddela beslut i fråga om de överuttagningsavgifter, som förfallit till betalning vid utgången av första ransoneringsperioden, och anbefallde bränslekommissionen att i avbidan härför föranstalta om att ytterligare åtgärder för indrivning av dessa avgifter tills vidare icke vidtoges.

En inom bränslekommissionen gjord sammanställning visar, att för första gasransoneringsperioden debiterats överuttagningsavgifter på tillhoppa 99 625 kronor 50 öre samt att därav den 15 januari 1947 53 237 kronor 50 öre eller omkring 54 procent ännu icke erlagts.

Hos bränslekommissionen har från olika håll gjorts framställningar om befrielse från skyldighet att erlägga påförda överuttagningsavgifter för gas. Sålunda har Göteborgs stads gas- och elektricitetsverk hemställt hos kommissionen, att sjutton av verkets abonnenter måtte befrias från berörda skyldighet. Denna framställning har av kommissionen underställts Kungl. Maj:ts prövning, därvid kommissionen med hänsyn till inhämtade upplysningar angående vederbörandes personliga förhållanden och ekonomiska villkor tillstyrkt bifall till framställningen. Enligt vad jag inhämtat föreligger hos bränslekommissionen ett likartat ärende, avseende ett femtontal gasabbonenter i Malmö. Ytterligare må nämnas, att ett industriföretag i Hälsingborg hos Kungl. Maj:t besvärat sig över att bränslekommissionen avslagit en ansökan från företaget om befrielse från skyldighet att erlägga påförd överuttagningsavgift. I avgivet yttrande i detta mål har kommissionen förklarat sig av principiella skäl icke kunna tillstyrka bifall till besvären men

har med hänsyn bland annat till företagets svaga ekonomi ifrågasatt, huruvida icke Kungl. Maj:t ur billighetssynpunkt ville förordna om befrielse från eller nedsättning i överuttagningsavgiften.

Föredraganden.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att enligt lagen om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas Kungl. Maj:t äger förordna, att vid gasransonering förbrukare skall vara skyldig att för överuttagningsavgift, utöver den vanliga avgiften till gasverket, en särskild överuttagningsavgift, som skall utgå enligt grunder som Kungl. Maj:t bestämmer. Överuttagningsavgiften tillfaller kronan. Vid införandet av gasransoneringen i april 1945 föreskrev Kungl. Maj:t, att överuttagningsavgift skulle utgå samt bestämde avgiftens storlek, varjämte bränslekommissionen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande utfärdade närmare föreskrifter om ransoneringsgenomförande.

Vid första ransoneringsperiodens slut påfördes de abonnenter, som under perioden förbrukat för mycket gas, överuttagningsavgift för den del av överuttagningen som översteg 20 procent av den medgivna förbrukningen. I övrigt överfördes överuttagningsavgifterna till andra ransoneringsperioden, varigenom abonnenterna skulle få möjlighet att genom minskad förbrukning kompensera den tidigare överuttagningen. Av de debiterade överuttagningsavgifterna, tillhopa omkring 100 000 kronor, har såsom redan nämnts icke fullt hälften erlagts.

Då gasransoneringen upphävdes i december 1946 hade andra ransoneringsperioden ännu icke gått till ända. Någon avläsning av mätarna vid denna tidpunkt har av praktiska skäl icke kunnat genomföras. Till följd härav har något konstaterande av eventuell överförbrukning under den gångna delen av perioden och fastställande av överförbrukningsavgift för samma tid ej kunnat ske. Av samma skäl har man icke heller kunnat utröna, huruvida de abonnenter som fått överuttagningsavgifter från första ransoneringsperioden överförda till andra perioden kunnat genom minskad förbrukning utjämna sin tidigare överuttagningsavgift. Då någon kronans fordran således icke kan anses konstaterad, kan givetvis icke någon debitering av överuttagningsavgifter ske, ej heller något uttagande av överförda avgifter komma i fråga.

Spörsmålet om efterskänkande av redan debiterade och till betalning förfallna överuttagningsavgifter från första ransoneringsperioden har, såsom av det förut anförda framgår, aktualiserats genom de särskilda ansökningar om befrielse från betalningsskyldighet, vilka äro beroende på Kungl. Maj:ts prövning. I så gott som alla dessa fall föreligga sådana omständigheter, att befrielse synes ur skälighetssynpunkt motiverad. Enligt hittills tillämpade grunder för avgörande av frågor om efterskänkande av kronans fordringar torde Kungl. Maj:t icke äga befogenhet att utan riksdagens medgivande avstå från kronans rätt i dylika fall. Den befogenhet härutinnan, som enligt

11 § förenämnda lag kan anses tillkomma Kungl. Maj:t, avser såsom av motiven framgår icke nu ifrågavarande fall. Med hänsyn till angelägenheten av att relativt snabbt vinna en lösning av här föreliggande spörsmål synes riksdagens medgivande till efterskänkande av kronans rätt i dessa fall nu böra inhämtas, utan att man avvaktar resultaten av mera vittsyftande utredningar angående formerna och förutsättningarna för avstående av kronans fordringar.

Därest dylikt medgivande lämnas av riksdagen, skulle det kunna ifrågasättas att utan avseende å de olika skäl, som kunna åberopas för efterskänkande av kronans rätt, meddela bestämmelser om generell befrielse från skyldigheten att erlägga till betalning förfallen överruttagningsavgift, enär man härigenom skulle vinna ett förenklat administrativt tillvägagångssätt utan särskilda ansökningsförfaranden med därmed förenad prövning från fall till fall. Emellertid är jag med hänsyn till att samma skäl skulle kunna åberopas för en generell eftergift även i andra fall av likartat slag icke beredd att förorda en dylik allmän befrielse från betalningsskyldigheten. Efterskänkande av kronans fordran för överruttagningsavgift för gas synes därför endast böra ifrågakomma efter särskild ansökning, där sådana omständigheter föreligga att en eftergift kan anses skälig.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad i det föregående anförts, medgiva befrielse från skyldighet att erlägga överruttagningsavgift för gas.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Sven Persson.